

PLATÓ: CONCEPTES I VOCABULARI

Metafísica

Idea: objecte ideal, realitat estable, que perdura. No està sotmesa ni al canvi, ni al moviment, ni al temps; i tampoc la podem situar en cap espai. Per això, les Idees són invariables, eternes i immutables. Existeixen al marge de la nostra existència, si nosaltres no existíssim o no les descobríssim, seguirien existint. Per aquesta raó Plató afirma que les Idees són veritats necessàries, absolutes, no poden no ésser. Les Idees són transcendents, són més reals que les coses sensibles. N'hi ha de diversos tipus: les idees de coses, idees matemàtiques, idees de valors i la Idea de Bé (la més important de totes). Com que són pures no hi pot haver idees de coses innobles (com per exemple la brutícia o els vicis).

Idea de bé: Idea suprema, la mare de tota la resta d'idees. Plató no especifica el significat complet de la Idea de Bé. La Idea de Bé no es pot explicar posant exemples pràctics, no és un descobriment que fa el filòsof i que pugui compartir amb tot el món. Ens diu que és un coneixement privilegiat, fruit de molts anys d'estudi i, en conseqüència no es pot resumir en poques paraules. Però sí que ens donarà algunes pistes: sabem que el Bé fa referència al bé de la polis i això significa que el Bé comú sempre estarà per sobre del bé particular.

Cosa: objecte del món sensible, sotmès al canvi, al moviment i al temps. Les coses per Plató són còpies, imitacions, i existeixen perquè participen de les idees. Sense idees no hi ha coses, tenen una relació de dependència unidireccional.

Món Intel·ligible: és on Plató situa les Idees. És un món incorpori, immaterial, perquè no està situat a cap espai, no està sotmès al temps i tampoc es veurà afectat pel canvi. El Món Intel·ligible és, per tant, superior al Món Sensible

Món Sensible: està situat en l'espai, hi experimentem el pas del temps i està sotmès al canvi i al moviment. Totes les coses que puguem conèixer són materials i no són eternes perquè encara que algunes durin més que d'altres, totes acabaran per desaparèixer.

Jora: el lloc, l'espai, el receptacle en el qual el Demiurg situarà el Món sensible.

Demiurg (déu immortal) la funció del qual és ordenar.

Significat i simbologia del mite de la caverna

Els **homes encadenats** representen la condició humana i les cadenes els sentits.

Les **ombres** són els objectes del Món Sensible i els objectes exteriors les Idees.

El **procés d'alliberació** de les cadenes és equivalent al procés de coneixement.

El **sol** representa la idea de bé, la mare i fonament de la resta d'idees.

El **presoner alliberat baixa** de nou al món de la caverna simbolitza l'obligació moral del filòsof de tornar i ajudar als demés companys a alliberar-se.

Teoria del coneixement i psicologia

Episteme: (ciència, saber) fa referència al coneixement d'allò intel·ligible, de les Idees.

Doxa: (opinió) fa referència al coneixement sensible i, per tant, no és fiable.

Eikasia: és el grau de coneixement més baix, es constitueix per aquelles afirmacions que només es recolzen en la observació sensible (per exemple "la lluna creix i decreix", "els pals es torcen quan els introduïm en l'aigua").

Pistis: grau de coneixement basat en l'observació sensible però des d'una perspectiva crítica. Constitueix l'intent d'entendre els fenòmens basant-nos en hipòtesis explicatives (per exemple, "la lluna té fases perquè la ombra de la terra la cobreix durant el seu cicle"). Per Plató, aquest tipus de coneixement, no és un saber però sí que es pot considerar una opinió raonable.

Dianoia: grau de coneixement superior perquè estudia objectes intel·ligibles, però no tots, només arriba a les Idees matemàtiques. És un saber en sí mateix però necessita fer hipòtesis explicatives, raonaments discursius i sovint s'ajuda de representacions sensibles per això no és perfecte.

Noesis: el saber absolut. Segons Plató implica una visió, una intuïció directa de les Idees i s'hi arriba mitjançant la dialèctica.

Dialèctica: és una tècnica d'anàlisi conceptual que ens ajuda a entendre la jerarquia que hi ha entre les Idees.

Ànima: subjecte de coneixement. Forma part del Món Intel·ligible i comparteix la mateixa naturalesa que les idees (objecte de coneixement). Plató ens explica en el *Fedre* que, tot i el seu origen diví, l'ànima es troba empresonada en un cos a causa d'un accident: per això pot fer d'intermediària entre els dos móns, la seva funció és recordar (conèixer). L'ànima també determina les classes socials de *República* de Plató: depenent de la part de l'ànima que ens domini, formarem part de la classe dels artesans (ànima concupiscible orientada a buscar el plaer), els guardians (ànima irascible caracteritzada pel valor) o els governants (ànima racional interessada en el saber).

Cos: presó de l'ànima, pertany al Món Sensible.

Home: el fruit d'aquesta unió antinatural i accidental entre ànima (espiritual) i cos (material). Amb aquesta metàfora podem veure que l'home també integra un dualisme: cos i ànima posseeixen orígens i essències diferents (sensible i ideal respectivament). Plató dirà que "l'home és ànima i té cos".

Teoria de la Reminiscència: teoria segons la qual conèixer és el mateix que recordar. Segons Plató, l'ànima ja posseeix el coneixement, perquè té la mateixa naturalesa que les idees ("el semblant coneix el semblant"); però accidentalment es troba tancada en el cos de l'home (en el Món Sensible) que l'ha fet oblidar el seu origen, per això conèixer és recordar. L'home, mitjançant la raó és capaç de recordar que la seva ànima posseeix la mateixa naturalesa que les Idees i té la possibilitat de recuperar allò que havia perdut.

Ètica i política

Intel·lectualisme moral: Només aquell qui coneix el Bé pot realitzar-lo, establint lleis bones i justes. conèixer el bé, significa obrar bé. En aquest sentit veiem que l'intel·lectualisme moral implica una identificació entre el coneixement i la virtut. El savi no pot fer mal i qui fa el mal és per ignorància.

República: sistema polític utòpic dissenyat per Plató en el seu llibre homònim (*La República*). L'Estat el configura una polis autosuficient, no hi ha comerciants i només tres classes socials: artesans/productors, guardians/defensors i filòsofs/governants. Tots els aspectes de la vida dels individus estan controlats per l'Estat, que vetlla pel bé comú. Dóna especial rellevància a l'educació, els nens són educats per servir a la comunitat estrictament dins de les classes socials a les que seran consignats. La família està prohibida, per això Plató defensa el "comunitarisme sexual", cap dona pertany a cap home i al revés. També defensa la igualtat entre gèneres; no hi ha diferències significatives entre homes i dones ja que les diferències no es troben en el cos (que pertany al món sensible), sinó en la classe d'ànima de cadascú. Per això no hi ha cap raó per excloure a les dones de cap classe social. A la República també queden prohibides les manifestacions artístiques com la pintura i la poesia. Plató pensava que l'art enganyava ja que intentava mostrar la bellesa sensible quan la Bellesa vertadera es troba en allò Intel·ligible (les Idees). L'elaboració d'aquest model d'Estat i tota la teoria política platònica està sustentada i justificada en la seva metafísica (teoria de les Idees).

Aristocràcia Etimològicament el govern dels millors. Sistema polític just en que els filòsofs, els que tenen les millors ànimes, són els que governen. Segons Plató és un govern guiat per la saviesa.

Timocràcia: *timos* en grec significa valor. És un govern militar i massa violent. Plató considera que el valor no és una virtut adequada per a regir un govern.

Oligarquia : *oligos*, en grec: "pocs". És el govern dels rics (i aquests sempre són pocs, una minoria). Els rics sempre persegueixen finalitats egoistes, busquen conservar i acumular la riquesa per sí mateixos i per tant, per Plató és una forma de govern injusta.

Democràcia: etimològicament, govern del poble. Per a Plató és el règim de la opinió pública, el regne dels sofistes, del no saber. En la democràcia hi vota tothom, al marge de són savis o no. Qualsevol persona pot governar (per acumulació de vots) independentment de si està capacitada per exercir el seu càrrec.

Tirania és el govern més injust de tots. Aquest règim polític és la conseqüència dels excessos i de la degeneració de la democràcia. El tirà governa a partir de la seva cobdícia i les lleis són fruit de la seva voluntat, el seu despotisme i la seva ignorància.